

CSEHI ZOLTÁN

tanszékvezető egyetemi tanár

PPKE Jog- és Államtudományi Kar

Az Európai Unió Bíróságának bírója

Európai uniós fogyasztóvédelem és az elévülés legújabb bírói gyakorlata

ABSZTRAKT

Az írás az egyes fogyasztói igények elévülésére vonatkozó legújabb bírói gyakorlatot mutatja be, amely bírói felfogás az uniós jog alapján az objektív elévülési kezdő időpont helyett a fogyasztóra kedvezőbb és a tényleges érvényesülés elvének megfelelő szubjektív elévülési kezdő időpontot fogalmazta meg.

Kulcsszavak: fogyasztói igények elévülése

■ az elévülés objektív és szubjektív kezdő időpontja

I. BEVEZETÉS

Az Ünnepekt számos publikációt és előadást szentelt a fogyasztóvédelemnek, és a mai napig az egyetlen átfogó könyv szerzője ebben a témában magyar nyelven.^[1] Ezért választottuk rövid írásunk témáját is a fogyasztóvédelem köréből, azon belül is a polgári jog fogyasztókat érintő, az elévülésre vonatkozó legújabb uniós bírói esetjog újdonságaira szeretnénk a figyelmet felhívni. Az Ünnepekt nagy ívű munkájában kitér az Oceano Grupo Editorial ügyre (C-240/98),^[2] amely megalapozta azt az uniós bírói felfogást, miszerint a tisztességtelen szerződési feltétel hivatalból is vizsgálható a tagállami bíró által. Továbbá ugyanebben a munkában utal a Cofidis SA kontra Jean-Louis Fredout ügyre (C-473/00),^[3] amely a fogyasztók védelmét azzal az értelmezéssel erősítette, hogy

[1] Fazekas, 2007.

[2] Fazekas, 2007, 152.; 2000. június 27-i Oceano Grupo Editorial és Salvat Editores ítélet, C240/98–C244/98, EU:C:2000:346.

[3] 2002. november 21-i Cofidis ítélet, C473/00, EU:C:2002:705.

a beperelt fogyasztó által felhívott védekezést, amely a tisztességtelen szerződési feltételeket illeti, nem lehet jogvesztő határidőn belülre korlátozni, mert az ilyen jogvesztés a 93/13 irányelv 6. és 7. cikkében biztosított fogyasztói jogok érvényesülését korlátozza. Ezen két korszakos döntéssel elindult jogértelmezést az Európai Unió Bírósága (a továbbiakban: EuB) a legutóbbi években számos újabb döntéssel gazdagította, melyek jelentős újításokat mutatnak az elévülés megítélésével kapcsolatban. Ezeknek a döntéseknek a lényegi elemeit ismertetjük jelen írásunkban.

II. A 93/13 IRÁNYELV MINT AZ UNIÓS SZERZŐDÉSES FOGYASZTÓVÉDELEM KATALIZÁTORA

Az európai uniós fogyasztóvédelem napjainkig legerősebb motorja a 93/13 irányelv^[4] és az annak értelmezésével kapcsolatos tagállami bírósági megkeresések az EuB-hoz. Az elmúlt két-három évben újabb elemekkel bővült a fogyasztóvédelmi gondolat az EuB jogértelmezése következtében. A teljes bírói joganyag bemutatására nem vállalkozunk, sem az előzményekre, sem pedig a kapcsolódó fontos ítéletekre, kizárólag az utóbbi évek egyes döntéseire szeretnénk felhívni a figyelmet.

1. A spanyol jog elévülési szabálya

A 2020. július 16-án kihirdetett C-224/19 és C-259/19. sz. egyesített ügyekben számos rendelkezést értelmezett az EuB. Ezek egyike volt a spanyol jognak az a szabálya, amely a tisztességtelen szerződési feltétel semmisségéből fakadó restitúciós igényt öt éves keresetindítási elévülési határidőhöz köti, míg magának a tisztességtelen szerződési feltétel abszolút semmisségének megállapítása iránti kereset esetében nincs elévülés.^[5] A semmisség érvényesítésére vonatkozó igény mentesítése az elévülés alól a Bíróság szerint összhangban van a korábbi, már említett, 2002-ben kihirdetett Cofidis ítélettel. Ez utóbbi döntésében a Bíróság az osztrák jog szabályainak – az osztrák Fogyasztóvédelmi törvény, Verbraucherschutzgesetzbuch – a 93/13 irányelvvel való összeegyeztethetőségét vizsgálta. Az osztrák fogyasztóvédelmi jog két éves elévülési határidejét^[6] nem tartotta összeegyeztethetőnek az uniós joggal. Az EuB előtti eljárásban a Cofidis és a francia kormány azzal érveltek, hogy az elévülést nem szabályoz-

[4] Basedow, 2021, 137.

[5] 2020. július 16i CY és társai ítélet, C224/19 és C259/19, EU:C:2020:578, 80. pont.

[6] Verbraucherschutzgesetzbuch 311-37 cikk (1) bek.: „Für Streitigkeiten aus der Anwendung des vorliegenden Kapitels ist das Tribunal d'instance zuständig. Klagen sind innerhalb einer Ausschlussfrist von zwei Jahren nach dem die Streitigkeit auslösenden Ereignis bei diesem Gericht zu erheben ...”

za az irányelv, az a tagállami szabályozás kompetenciájába tartozik. A Cofidis döntésben a beperelt fogyasztó védekezési lehetőségének korlátozását értékelte akként az EuB, hogy a vitatott elévülési határidő, pontosan jogvesztő határidő (Ausschlussfrist) korlátozza a fogyasztót védekezésében, és ezért ellentétes az irányelvvel. A Bíróság megállapítása a fogyasztó védekezéshez való jogát érintette, más szóval, hogy alperesként a kétéves jogvesztő határidő elteltével is élhessen azzal a jogával, hogy a tisztességtelen szerződési feltétel semmisségére hivatkozhatson a vele szemben indított perben. Megemlíttük, hogy a magyar elévülési jog jelenleg is lehetőséget biztosít azon perbeli védekezésre, hogy a semmisségre bármikor, a megtámadhatóságra pedig kifogás útján akkor is lehet hivatkozni, ha a megtámadási határidő lejárt (Ptk. 6:89. § (4) bek.), természetesen a perbeli szabályok keretei között.

A 2016. decemberi C-154/15, C-307/15 és C-308/15 sz. egyesített ügyekben^[7] ismét a jogvesztő határidőt vizsgálta az EuB, a 93/13 irányelv és a jelzálogkölcsön tárgyú perekkel kapcsolatosan. Általános, elvi jelleggel mondta ki a Bíróság, hogy a fogyasztóvédelem nem abszolút jellegű, akármit is kellene ez alatt értenünk.

A 93/13 irányelv 6. cikk (1) bekezdése és 7. cikk (1) bekezdése szabályában elévülési normákat nem találunk, a nevezett normák végrehajtása a „tagállamok eljárási autonómiájába” tartozik. Ebből eredően a tagállami szabályozásnak meg kell felelnie az egyenértékűség és a tényleges érvényesülés elveinek.

Visszatérve a kiinduló ügyre, nevezetesen a C-224/19 és C-259/19. sz. egyesített ügyekben vizsgált spanyol jelzálogkölcsön-szerződéshez kapcsolódó kérdésre,^[8] az EuB szerint az elévülés szabályozása lehetséges, sőt felidézve és egyúttal megerősítve a korábbi ítélkezési gyakorlatot, a hároméves,^[9] illetve kétéves^[10] elévülési időket az uniós joggal és a tényleges érvényesülés elvével összeegyeztethetőnek minősítette. A spanyol jelzálogkölcsön-szerződés ügyében a valós kérdés viszont az volt, hogy az ötéves elévülési határidő mikortól számítandó, melyik időpontban kezdődik. A konkrét ügyben az elévülés a szerződéskötés időpontjától kezdődött, de az EuB szerint lehetséges, hogy a fogyasztó nem volt tudatában az adott szerződési feltétel tisztességtelen jellegének, vagy azt nem észlelte, és az a korlátozás, hogy a szerződéskötéstől számítva csak öt év áll rendelkezésére, hogy ezt az igényét érvényesítse a tisztességtelen szerződési feltétel alapján teljesített fizetések visszakövetelése iránt, függetlenül attól, hogy tudomása volt-e ezen szerződési feltételek tisztességtelenségéről vagy „észszerűen tudomást szerezhetett volna róluk”, alkalmas arra, hogy megnehezítse a 93/13 irányelvben biztosított jogok gyakorlását. Ez a bizonytalanság a fogyasztó ismeretei, illetve az általa megismerhető tényeket illetően a tényleges érvénye-

[7] 2016. december 21-i Gutiérrez Naranjo és társai ítélet, C154/15, C307/15 és C308/15, EU:C:2016:980.

[8] Az ügyben előterjesztett 13. kérdéstről van szó.

[9] 2010. április 15-i Barth ítélet, C-542/08, EU:C:2010:193, 28. pont.

[10] 2011. december 15-i Banca Antoniana Popolare Veneta ítélet, C-427/10, EU:C:2011:844, 25. pont.

sülés elvébe ütközik.^[11] Az értelmezésünkben az EuB hiányolta azt a szubjektív határidőt, amely a tisztességtelen szerződési feltételre vonatkozó fogyasztói tudattartalomhoz lenne kapcsolható, a feltétel tisztességtelenségének megismerhetőségéhez, illetve annak felismeréséhez kapcsolódhatna. Tehát valójában a fogyasztó szubjektív ismerete vagy ismeretének lehetősége sérül az elévülés kezdő időpontjának objektív, tudattartalomtól független számításakor. Az EuB lényegében az elévülés objektív kezdő időpontját nem tartotta összeegyeztethetőnek a tényleges érvényesülés elvével, jóllehet az eljárásban nem derült ki, hogy vajon az objektív elévülési kezdő időpontot kiegészítik-e esetlegesen szubjektív jellegű körülmények, mint a magyar jogban az elévülés nyugvása. Az EuB az előadott tényeket és a jogot az előterjesztő bíróság előadásai alapján értelmezi, ahhoz kötve van, így értelmezésének ez a kerete,^[12] de ismeretekes tagállami szabályok, mint például a magyar jog szabálya az elévülés nyugvásáról (Ptk. 6:24. §), amely az objektív elévülést szubjektív elemekkel vegyíti.^[13]

2. A román jog elévülési szabálya

A fentebb említett értelmezést 2020. július 16-án hirdette ki az EuB, pár nappal korábban – július 9-én – pedig a C-698/18. sz. ügyben^[14] szintén érintette az EuB az elévülést a 93/13 irányelv értelmezése kapcsán. A román peres eljáráshoz kapcsolódó ügyben az a kérdés merült fel, hogy a szerződési feltétel tisztességtelensége miatt jogalap nélkül teljesített fizetések visszakövetelésére irányuló igényrel kapcsolatol román elévülési szabály az uniós joggal összhangban van-e. A román jog szabálya szerint három éves elévülési idő áll a fogyasztó rendelkezésére, amely időtartam a szerződés „teljes mértékű teljesítésének időpontjától”, azaz a szerződés teljesítésétől kezdődik. A három éves időtartamot önmagában az EuB elegendőnek tartotta a hatékony jogérvényesítésre, viszont az elévülés kezdő időpontját illetően azt a kérdést vizsgálta, hogy a fogyasztó tudata átfogta-e, vagy a fogyasztó ismerhette-e a szerződési feltétel tisztességtelenségét. Az elévülés időfolyamának megkezdéséhez fontos az a körülmény, hogy a fogyasztó tudta-e vagy ismerte-e a szerződéses kikötés tisztességtelenségét. Az EuB szerint lehetséges, hogy a „fogyasztók nem tudnak az eladóval vagy szolgáltatóval kötött szerződésben szereplő feltétel tisztességtelen jellegéről, vagy nem ismerik a 93/13 irányelvből származó jogaik terjedelmét /.../ akár a szerződés teljes mértékű teljesítésének az időpontjában, akár azt követően sem”.^[15] Ebből következik, hogy a szerződés teljes mértékű teljesítésének időpontjához kapcsolódó

[11] 2020. július 16-i CY és társai ítélet, C224/19 és C259/19, EU:C:2020:578, 91. pont.

[12] 2022. május 17-i Impuls Leasing România ítélet, C725/19, EU:C:2022:396, 34. pont.

[13] Csehi, 2015, 86-105.

[14] 2020. július 9-i Raiffeisen Bank és BRD Groupe Societé Générale ítélet, C-698/18 és C-699/18, EU:C:2020:537.

[15] Ld. Raiffeisen Bank és BRD Groupe Societé Générale ítélet, 65. pont.

elévülési kezdő időpont nem biztosít hatékony védelmet a fogyasztó számára, „mivel fennáll a veszélye, hogy e határidő még azelőtt lejár, hogy a fogyasztó tudomást szerezhetne az e szerződésben szereplő valamely feltétel tisztességtelen jellegéről”.^[16] Az EuB szerint nem érinti a fogyasztói jogállást az a körülmény, hogy a szerződést teljes egészében teljesítette, az teljesedésbe ment vagy megszűnt, ettől függetlenül fogyasztó marad és megilletik a fogyasztói jogok.

Az EuB értelmezése szerint a tényleges érvényesülés elvével ellentétes az az elévülési szabály, amelynek kezdő időpontja egy objektív tényhez, a szerződés teljes mértékű teljesítéséhez kapcsolódik, „függetlenül attól, hogy a fogyasztó ebben az időpontban tudomással rendelkezett vagy ésszerűen tudomással rendelkezhetett ezen szerződés azon feltételének tisztességtelen jellegéről, amelyre a visszatérítési igényének alátámasztása érdekében hivatkozik”.^[17] Az ilyen elévülési szabályok ugyanis túlzottan megnehezítik e fogyasztó azon jogainak a gyakorlását, amelyeket a 93/13 irányelv biztosít a számára.

Az EuB értelmezéséből az (is) kiolvasható, hogy a fogyasztói jogok érvényesíthetőségét korlátozza vagy korlátozhatja az elévülés objektív tényhez kapcsolódó kezdése. A döntésből arra lehetne következtetni, hogy az elévülésnek a fogyasztó szubjektív tudattartamához való kapcsolása jelenti a 93/13 irányelvben biztosított jogok hatékony érvényesülését.

Az ügyben felmerült az a kérdés is, hogy azokban az esetekben, amikor a szerződés semmisségének megállapításáról van szó a román jogban, a visszakövetelési igény elévülésének kezdő időpontja a semmisséget megállapító bírósági döntés időpontja. Az EuB azt vizsgálta, hogy az egyenértékűség érvényesül-e ebben az összehasonlításban, a semmisség és a szerződési feltétel tisztességtelensége viszonyában. Megállapítása szerint eltérő „eljárásjogi részletszabályokról” van szó, amelyeknél a fogyasztó számára „kevésbé kedvező” szabály érvényesül a 93/13 irányelv érvényesítése kapcsán. Ezt a különbségtételt nem látja igazoltnak az EuB, követve a főtanácsnok érvelését.^[18]

Az EuB ítéletében óvatosan fogalmaz a két eltérő típusú keresetet illetően és visszautalja a tagállami bíróság számára annak vizsgálatát, hogy a semmisségi és a fogyasztóvédelem szolgálatát célzó tisztességtelen szerződési feltételre vonatkozó igény között ténylegesen van-e eltérés a fogyasztó hátrányára. Míg a semmisségi per alapján érvényesített visszakövetelési igény a semmisség megállapítását kimondó bírósági döntés időpontjától számítja a három éves elévülést, addig a másik a szerződés teljeskörű teljesítésétől.

[16] Ld. Raiffeisen Bank és BRD Groupe Societé Générale ítélet, 67. pont.

[17] Ld. Raiffeisen Bank és BRD Groupe Societé Générale ítélet, 75. pont.

[18] Ld. Raiffeisen Bank és BRD Groupe Societé Générale ítélet, 80. pont.

3. A szlovák elévülési szabály értékelése

2021. április 22-ei döntésében^[19] az EuB megerősítette az elévülés kezdő időpontjának szubjektív felfogását a 93/13 irányelv és a 2008/48 irányelv alkalmazásában. A szlovák fogyasztóvédelmi perhez kapcsolódó előzetes döntéshozatali eljárásban a szlovák jog azon elévülési szabályát értékelte a Bíróság, amely szerint a jogalap nélküli gazdagodás esetében a hároméves elévülési határidő a gazdagodás bekövetkeztétől kezdődik. A jogalap nélküli gazdagodás az alkalmazott szerződési feltétel tisztességtelenségéből fakad, mivel a szerződés érvénytelennek minősül és az így teljesített fizetéseket a fogyasztó visszakövetelheti. A Bíróság kérdése arra irányult, hogy elkezdődhet-e az elévülés, „ha maga a fogyasztó nem tudja megítélni, hogy valamely szerződési feltétel tisztességtelen, vagy nem volt tudomása a szóban forgó szerződési feltétel tisztességtelen jellegéről”.^[20]

Az ítélet utal a főtanácsnoki indítvány azon felvetésére, hogy a folyamatosan, részletekben történő teljesítés esetében nem zárható ki, hogy az elévülés az egyes fizetések esetében elkezdődik, jóllehet a szerződés még nem szűnt meg. A jogos felvetés mögött az a megfontolás húzódik, hogy a kölcsön törlesztő részleteinek és kamatainak megfizetése olyan egymástól eltérő fizetések, amelyek esetében az elévülés külön-külön bekövetkezhet, de ezt a kérdést csak az adott állam joga, jelen esetben a szlovák jog alapján lehetne megválaszolni. A kérdés felmerült a magyar jogban is, különösen a 2014. évi XXXVIII. törvény 1. § (6) bekezdése kapcsán, amely kimondta, hogy „[a] Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény elévüléssel kapcsolatos szabályait a fogyasztói kölcsönszerződésből eredő követelések tekintetében úgy kell értelmezni, hogy e követelések a kölcsönszerződés fennállása alatt nem évülnek el, azok elévülése a szerződés megszűnésével kezdődik”.^[21]

A luxemburgi ítélet gondolatmenete azt az aggodalmat veszi alapul, hogy lehetséges, hogy az ilyen elévülési rendszer megfosztja a fogyasztókat attól a lehetőségtől, hogy az irányelvvvel ellentétes szerződéses feltételek alapján teljesített fizetéseiket visszakövetelhessék. Ebből arra a következtetésre jutott az EuB, hogy az a szabály, mint az alapügy tárgyát képező szabály, mivel megköveteli a fogyasztótól, hogy az indokolatlan gazdagodás bekövetkeztének időpontjától számított három éven belül bírósági eljárást indítson, különösen, amennyiben e gazdagodásra valamely hosszú futamidejű szerződés teljesítése során kerülhetett sor, rendkívül nehezzé teszi a 93/13 irányelv vagy a 2008/48 irányelv biztosította jogok gyakorlását a fogyasztó számára, és ennek következtében az ilyen szabály sérti a hatékony érvényesülés elvét.^[22]

[19] 2021. április 22-i Profi Credit Slovakia ítélet, C-485/19, EU:C:2021:313.

[20] Ld. Raiffeisen Bank és BRD Groupe Societé Générale ítélet, 61. pont.

[21] Lásd ehhez: Pomeisl, 2020, 467-468.

[22] 2021. április 22-i Profi Credit Slovakia ítélet, C-485/19, EU:C:2021:313, 64. pont és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

Jóllehet a szlovák jog ismer egy tízéves elévülési határidőt is, de azt ahhoz a feltételhez köti, hogy az csak akkor érvényesíthető, ha a másik fél rosszhiszeműsége bizonyításra kerül. A döntés szerint a „fogyasztó nem kötelezhető” arra, hogy jogai érvényesíthetőségéhez a másik fél magatartásának szándékos jelleget bizonyítsa.

Az ítélet rendelkező részében végül a hangsúly nem az objektív vagy szubjektív jellegű elévülési kezdő időpontra került, hanem „különösen” arra a körülményre, amely a folyamatos fizetéseket illető teljesítések visszakövetelésére vonatkozó igények esetleges eltérő elévülésére szorítkozik. Ez a cél elérhető akként is, tesszük hozzá utólag, ha az elévülés nem az egyes részfizetésekhöz, hanem a szerződéses kötelezettségek teljeskörű teljesítéséhez kapcsolódik. De amint már láttuk, arra a szabályra is született uniós jogértelmezés, amely a szerződés teljesítésének objektív tényétől indítja az elévülés kezdetét (2020-ból a fenti C-698/18. sz. ügyben).

4. A francia Code civil elévülési szabálya

Nem sokkal az előző döntést követően, 2022. június 10-én került kihirdetésre a következő ítélet^[23] szintén a 93/13 irányelv értelmezését illetően, Franciaországban svájci frankban nyilvántartott és euróban visszafizetendő kölcsönszerződésekkel kapcsolatban. A tribunal de grand instance de Paris által feltett első két értelmezési kérdés az elévülést érinti, a Code civil nemrégiben megreformált 2224. cikkének alkalmazását a 93/13 irányelv alá eső fogyasztói szerződésekre.^[24] A Code civil nevezett szabálya öt éves elévülési időt határoz meg, amely elévülés a jogosult tudomásszerzésétől, illetve attól az időponttól kezdődik, amikor tudomást kellett volna szereznie az elévüléssel érintett jog gyakorlásának lehetőségéről. Ez az ötéves határidő a konkrét ügyekben a szerződés aláírásától kezdődik. Az EuB értelmezése szerint a 93/13 irányelv 7. cikkének (1) bekezdéséből az következik, hogy a tagállami bíróságoknak mellőzniük kell a tisztességtelen szerződési feltételek alkalmazását annak érdekében, hogy azok ne váltsanak ki kötelező joghatásokat a fogyasztókra. Ez akként értelmezendő, hogy ezeket a szerződési feltételeket nem létezőknek kell tekinteni az ítélet szerint.^[25] A tisztességtelen szerződési feltétel tehát nem érvénytelen, hanem „nem létező” az EuB szerint, az irányelv 6. cikke szó szerinti értelmében,^[26] amely eltér

[23] 2021. június 10-i VB és társai ítélet, C-776/19–C-782/19, EU:C:2021:470.

[24] Lásd ehhez: Csehi, 2019, 51-62.

[25] 2021. június 10-i VB és társai ítélet, C-776/19–C-782/19, EU:C:2021:470, 37. pont és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

[26] 93/13 irányelv 6. cikk (1) bek.: „A tagállamok előírják, hogy fogyasztókkal kötött szerződésekben az eladó vagy szolgáltató által alkalmazott tisztességtelen feltételek a saját nemzeti jogszabályok rendelkezései szerint nem jelentenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve, és ha a szerződés a tisztességtelen feltételek kihagyásával is teljesíthető, a szerződés változatlan feltételekkel továbbra is köti a feleket.”

a magánjogi dogmatika minősítésétől.^[27] A nemlétező tisztességtelen szerződési feltételre pedig határidő nélkül, bármikor hivatkozhat a fogyasztó, nemcsak védekezésként, hanem felperesként is, az elévülés nem érvényesül ilyen esetben.^[28]

A Code civil elévülési szabályát a visszakövetelési igényre is értelmezte az EuB, elismerve, hogy a tisztességtelen feltétel semmisségének (sic!) megállapításához^[29] kapcsolódó restitúciós igény elévülése önmagában nem ellentétes az uniós joggal, feltéve, hogy annak alkalmazása nem teszi gyakorlatilag lehetlenné vagy rendkívül nehézé az irányelv által biztosított jogok gyakorlását.^[30] Az elévülési határidő tartama, a jelen esetben öt év, szintén elegendő az EuB szerint a joggyakorláshoz. Az EuB szerint viszont az elévülés kezdő időpontja azt a kockázatot hordozza magában, hogy a fogyasztó „e határidőn belül nem tud a 93/13 irányelv által biztosított jogokra hivatkozni”.^[31]

Mivel az elévülés kezdő időpontja a szerződéses ajánlat elfogadásának időpontjától számítandó a francia jog alapján, ez nem egyeztethető össze azzal az uniós bírósági követelménnyel, hogy az elévülési szabály csak akkor tesz eleget a tényleges érvényesülés elvének, „ha a fogyasztónak lehetősége volt jogai megismerésére azt megelőzően, hogy e határidő elkezdődött vagy lejárt volna”.^[32] Ebből az következik a Bíróság szerint, hogy a francia szabály nem biztosít hatékony jogvédelmet, mivel fennáll a veszélye annak, hogy e határidő már azelőtt lejár, hogy a fogyasztó tudomást szerezhetett volna a szóban forgó szerződéses kikötés tisztességtelenségéről, és az ilyen határidő „rendkívül nehézé teszi” vonatkozó jogainak gyakorlását, és figyelmen kívül hagyja a tényleges érvényesülés elvét.^[33] Tehát a bíróság a szerződéskötés időpontjában vizsgálja azt, hogy a fogyasztó ismerte vagy ismernie kellett volna a szerződés tisztességtelenségét, és ez közvetlen kihatással van az elévülés kezdő időpontjára.

Az a hipotetikus kérdés, hogy a fogyasztó – általánosságban – mikor szerez tudomást az általa megkötött szerződési feltétel tisztességtelenségéről, vagy mikor képes arról tudomást szerezni, vagy mikor kellett volna neki erről tudomást szereznie, ez csak a konkrét tényállás körében vizsgálható.

[27] Viszonylag részletesen elemzi a tisztességtelen szerződési kikötések nemlétező jellegét a Bíróság a C-452/18. sz. ügyben hozott ítélet 21-30. pontjaiban.

[28] 2021. június 10-i VB és társai ítélet, C-776/19–C-782/19, EU:C:2021:470, 38. pont.

[29] Ha nemlétező, akkor nem lehet semmis, illetve akkor nem kell semmisségét sem megállapítani.

[30] 2021. június 10-i VB és társai ítélet, C-776/19–C-782/19, EU:C:2021:470, 39. pont.

[31] Ld. VB és társai ítélet, 43. pont és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

[32] Ld. VB és társai ítélet, 46. pont.

[33] Ld. VB és társai ítélet, 47. pont.

III. ZÁRÓ GONDOLATOK

A fenti, rövid ismertetés alapján számos kérdés merül fel a magánjogot művelő olvasóban, melyek közül csak néhányat összegzünk. A fenti esetek a spanyol, szlovák, román és francia jog fogyasztóvédelmi szabályaiból eredtek, általánosításukkal mégis célszerű óvatosan eljárni.

Az első kiinduló gondolat, hogy a 93/13 irányelv egyáltalán nem szabályozza az elévülést, de még csak nem is érinti, mindez óvatos megközelítésre készítet, hiszen az egyes tagállami jogrendszerekben az elévülés, a perindítás, a perbeli védekezés és az igényérvényesítés anyagi és eljárási szabályai rendkívül eltérőek és összetettek.^[34] Elévülési és jogvesztő határidők, perindítási és jogérvényesítésre vonatkozó egyéb szabályok, anyagi és eljárásjogi normák legkülönfélébb alakzataival találkozunk ezen a téren, amelyek kialakítását, módosítását az uniós fogyasztóvédelmi magánjog lényegesen befolyásolta.^[35]

Ha a számos anyagi és eljárásjogi határidő közül csak az elévülést nézzük, annak anyagi jogi vagy eljárásjogi megítélése sem mindig egyértelmű a tagállamok jogában, amelynek az uniós jog érvényesítésénél jelentősége lehet.

Ami az elévülés kezdő időpontját illeti, két nagy rendszert lehet megkülönböztetni, az egyiket objektívnak nevezzük, amelynél az elévülés kezdő időpontját az érintett fél tudattartamától független, objektív tényhez köti a szabály, például a szerződés megkötése vagy annak teljesítése.^[36] A másik a szubjektív megközelítés, amelynél az elévülés az érintett fél tudattartalmához kötődik annyiban, hogy az ő – adott esetben a fogyasztó – ismeretét, illetve azt a körülményt veszi alapul, hogy az érintett félnek tudnia kellett az adott tényről vagy körülménytől, amelytől az elévülés megkezdődik. Mind a kettőnek vannak előnyei és hátrányai, és míg az objektív alapú elévülési kezdésnek is általában vannak korrekciós szabályai, úgy a szubjektív felfogásnak rendszerint van egy végső, objektív, jogvesztő határideje, amely elteltét követően már nem lehet az adott igényt érvényesíteni.

Egyik rendszerről sem lehet azt állítani, hogy jobb vagy rosszabb a másikkal, különösen az általánosságok szintjén ilyen kísérlet megalapozatlan lenne. Az objektív alapvetően a jogbiztonságot helyezi előtérbe és a bírósági igényérvényesítés realitását tükrözi, célja, hogy ne lehessen tíz, húsz évvel korábbi ügyeket a bíróság elé vinni, a bizonyítás és a védekezés kvázi lehetetlensége miatt. Másik oldalról a szerződések jogában mind a két fél érdekét szem előtt kell tartani a szabályozásnak, még olyan esetekben is, ahol a két fél gazdasági súlya jelentős különbséget mutat, és a felek ismeretei az ügyre vonatkozóan jelentős eltéréseket mutatnak, azaz a fogyasztóvédelmi szerződési jogban is. Ha valamennyi kockázatot a másik félre, a gazdasági vállalkozókra terhel a jog, akkor az a szol-

[34] Zimmermann, 2002.

[35] Erre Szpunar főtanácsnok úr is felhívja a figyelmet a C-485/19. sz. ügyben írt indítványának 66. és 93. pontjaiban.

[36] Csehi, 2019, 105-120.

gálatás árának emelkedésével fog járnai, amelyet szintén a fogyasztók viselnek. Az a megközelítés, hogy az elévülés kezdő időpontja ahhoz a körülményhez kapcsolódjon, hogy a fogyasztó mely időpontban fedezi fel a szerződési tisztességtelenségét, illetve mikor volt abban a helyzetben, hogy azt fel kellett volna ismernie, az elévülés szabályozását egyediesíti, és már nem beszélhetünk normatív, mindenkire egyenlő módon érvényes szabályról, hanem ad hoc elévülési időtartamokról. Ráadásul mind a két félre jelentős bizonyítási terhet telepíthet az elévülés kezdő időpontjának a szubjektív meghatározása, adott esetben a bizonyítás lehetetlenségének az ódiuimát esetlegesen telepíti az egyik vagy másik félre, perbeli helyzetétől is függően. Az uniósi jog szerinti „nemlétező” minősítése a tisztességtelen szerződési feltételnek adott esetben a magánjogi szabályozás rendszerében értelemzési nehézséget jelenthet olyan esetekben, amelyeknél a tagállam az érvénytelenség körében ültette át az irányelvet. Hiszen ha a szerződéses kikötés nemlétező, akkor nincs és nem is volt, akkor az nem lehet érvénytelen. Az erre vonatkozó igény elévülése tekintetében pedig anakronisztikus, hogy egy nemlétező szerződésre vonatkozó igény elévülhet-e, hacsak arra nem gondolunk, hogy a „nemlétezés megállapítására” indít valaki pert.

Jóllehet a fogyasztóvédelem nem abszolút jellegű, amint egyes ítéletek hangsúlyozzák,^[37] de a fenti ítéletekből az olvasható ki, hogy a fogyasztói jogok érvényesíthetősége viszont elsődleges uniósi követelmény, ezért kvázi imperatív szabályoknak tekinthetők a magánjogban, amelyet a tagállami bíróságnak még ex officio is figyelembe kell vennie, sőt még fizetéseképtelenségi eljárásban is érvényesítenie kell tudnia a fogyasztónak.^[38]

Amint a fent hivatkozott ítéletben olvasható: „Ami a tényleges érvényesülés elvét illeti, minden olyan esetben, amikor felmerül a kérdés, hogy valamely nemzeti eljárási rendelkezés lehetetlenné vagy rendkívül nehézé teszi az uniósi jog alkalmazását, azt kell megvizsgálni, hogy milyen e rendelkezésnek az egész eljárásban betöltött helye, hogy hogyan zajlik az eljárás, és melyek a sajátosságai a különböző nemzeti fórumok előtt. Mindazonáltal ezen eljárások különös jellegzetességei nem tekinthetők olyan tényezőnek, amely érintheti a 93/13 irányelv rendelkezései alapján a fogyasztókat megillető jogi védelmet.”^[39]

Mindez azzal magyarázható, hogy az egyéni érdek védelme mellett az európai uniósi fogyasztóvédelem célja, hogy a fogyasztói szerződések terén a belső piacon egységes védelmet hozzon létre, amely a piacot szabályozza és annak fejlődését katalizálja. Ez az értelmezés a Charta 38. cikkén és az EUMSZ 169. cikkén^[40] alapul, amely messze túlmutat a magánjogi dogmatika rendszerező elvén, amelyben az elévülés elsődlegesen az adós védelmét és a jogbiztonságot szolgálja, a bírósági rendszer reális terhelésének társadalmi fontosságát szem előtt

[37] 2016. december 21-i Gutiérrez Naranjo és társai ítélet, C154/15, C307/15 és C308/15, EU:C:2016:980.

[38] 2016. április 21-i Radlinger és Radlingerová ítélet, C-377/14, EU:C:2016:283, 50-59. pont.

[39] Ld. Radlinger és Radlingerová ítélet, 50. pont.

[40] Gössl, 2022, 14. pont.

tartva. Az uniós fogyasztóvédelem erejét és fontosságát az is mutatja, hogy még a szolgáltatásnyújtás szabadságának korlátozására is felhívható (C-580/15, 39. pont).^[41] Az uniós jog a magánjog elévülési rendjének az alapjait érinti, amely egyes fogyasztói igények tényleges érvényesíthetőségét mentesíti az ezt akadályozó elévülés szabályai alól.

IRODALOM

- Basedow, Jürgen (2021): *EU Private Law*. Intersentia, Cambridge–Antwerp–Chicago.
- Csehi Zoltán (2019): A francia elévülési jog reformja. In: Bóóc Ádám – Sándor István (szerk.): *Studia in honorem Gábor Hamza: Ünnepi tanulmányok Hamza Gábor 70. születésnapja tiszteletére*. Közjegyzői Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Csehi Zoltán (2015): Az elévülés kezdésének objektív és szubjektív szabályairól az új Polgári törvénykönyvben. In: Barzó Tímea – Juhász Ágnes – Leszkoven László – Pusztahelyi Réka (szerk.): *Ünnepi tanulmányok Bíró György professzor 60. születésnapjára*. Lícium-Art, Miskolc.
- Csehi Zoltán (2019): Az elévülés kezdő időpontja egyes kötelmi igények esetében – avagy a „kezesi babysitting” kérdéséről. In: Boóc Ádám – Csehi Zoltán – Homicskó Árpád Olivér – Szuchy Róbert (szerk.): *Studia in honorem Ferenc Fábián*. Károlyi Gáspár Református Egyetem, Budapest.
- Fazekas Judit (2007): *Fogyasztóvédelmi jog*. Complex Kiadó, Budapest.
- Gössl, Suzanne Lilian (2022): Die indirekte Europäisierung des autonomen Verfahrensrechts im Verbraucherschutz. In: *NJW*.
- Pomeisl András (2020): *A devizaalapú kölcsönszerződések egyes dogmatikai kérdései*. Doktori dolgozat, Budapest.
- Zimmermann, Reinhard (2002): *Comparative Foundations of a European law of set-off and prescription*. Cambridge University Press, Cambridge.

[41] 2017. június 8-i Van der Weegen és Pot ítélet, C-580/15, EU:C:2017:429, 39. pont.

•
Trócsányi László, Lévayné Fazekas Judit a Moór Gyula Díj átadásán, 2016. augusztus 20-án